

Земельне право

УДК: 342.72:347.91

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18877318>

Набувальна давність щодо земельних ділянок: перспективи застосування в Україні

Удовенко Юлія Олександрівна,

кандидат юридичних наук,

доцент, доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу

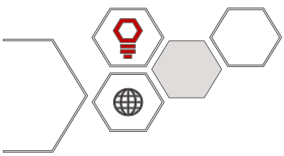
факультету міжнародної торгівлі та права,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна,

<https://orcid.org/0000-0001-7280-2633>

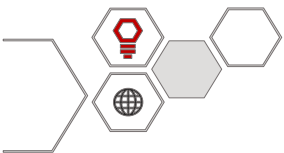
Прийнято: 19.02.2026 | Опубліковано: 28.02.2026

Анотація. Земельний кодекс України, який набув чинності 1 січня 2002 року, закріпив новий для земельного законодавства інститут - набувальної давності на земельну ділянку. Цьому інституту присвячено лише одне положення земельного законодавства, однак його недостатня деталізація зумовлює неоднозначне тлумачення підстав набуття права власності на землю за давністю користування і ускладнює його практичне застосування. Метою статті є комплексний теоретико-правовий аналіз інституту набувальної давності щодо земельних ділянок, виявлення проблем його практичної реалізації та формулювання пропозицій вдосконалення законодавчої регламентації цього правового інституту. Отримані результати можуть мати значення для розвитку правової доктрини, правозастосовної практики. У дослідженні було використано наступні методи: *системно-структурний*

метод (для аналізу інституту набувальної давності в системі земельного права та його співвідношення з нормами Цивільного кодексу України), *формально-юридичний метод* (для аналізу положень земельного законодавства та виявлення прогалин і колізій); *порівняльно-правовий метод* (для зіставлення норм про набувальну давність у земельному та цивільному законодавстві), *метод аналізу та узагальнення судової практики* (для виявлення проблем практичного застосування ст. 119 Земельного кодексу України), *логіко-юридичний метод* (для формулювання пропозицій щодо законодавчого вдосконалення інституту набувальної давності на земельні ділянки).

Результати. У статті автором проаналізовано чинне законодавство України та підкреслено, що Земельний кодекс та Цивільний кодекс України містять різні правові моделі набувальної давності. Незважаючи на це, суди подекуди не розрізняють ключових категорій «добросовісне набуття» та «добросовісне користування» земельною ділянкою. У зв'язку з цим, виникає необхідність у виробленні єдиного категорійного апарату. Також існує потреба в закріпленні чіткого механізму доведення критеріїв давності користування. **Висновки.** Автор звертає увагу на те, що ст. 119 Земельного кодексу України передбачає загальний порядок набуття права власності на земельну ділянку. У зв'язку з цим доцільно передбачити для таких громадян пріоритетність у приватизації земельної ділянки за умови, що вони раніше не скористалися правом на безоплатну приватизацію, а також застосовувати спрощену модель приватизації. Автор підкреслює, що інститут набувальної давності можна зробити ефективним шляхом встановлення правила, відповідно до якого право власності на земельну ділянку за набувальною давністю набувається за рішенням суду. Це пов'язане з наявністю конфлікту прав та інтересів між органами державної влади, місцевого самоврядування та особою, яка є довготривалим фактичним землекористувачем. Такий підхід

сприятиме виробленню єдиної судової практики та реалізації ст. 119 Земельного кодексу України.

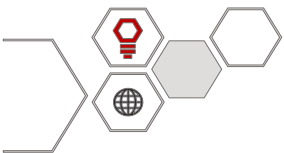
Ключові слова: набувальна давність, земельна ділянка, добросовісне користування, відкрите користування, безперервне користування, набуття права власності.

Acquisitive prescription (adverse possession) in relation to land plots: prospects for application in Ukraine

Yuliia Udovenko,

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Legal Support for Business Security, Faculty of International Trade and Law, State
University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7280-2633>

Abstract. The Land Code of Ukraine, which came into force on January 1, 2002, established a new institution for land legislation - acquisitive prescription for land plots. Only one provision of land legislation is devoted to this institution, but its lack of detail leads to ambiguous interpretations of the grounds for acquiring ownership of land through long-term use and complicates its practical application. The purpose of this article is to provide a comprehensive theoretical and legal analysis of the institution of acquisitive prescription with regard to land plots, to identify problems in its practical implementation, and to formulate proposals for improving the legislative regulation of this legal institution. The results obtained may be significant for the development of legal doctrine and law enforcement practice. The following methods were used in the study: the systemic-structural method (to analyze the institution of acquisitive prescription in the land law system and its relationship with the provisions of the Civil Code of Ukraine), the formal-

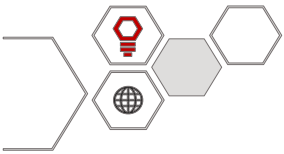

legal method (to analyze the provisions of land legislation and identify gaps and conflicts); comparative legal method (to compare the provisions on acquisitive prescription in land and civil legislation), method of analysis and generalization of judicial practice (to identify problems in the practical application of Article 119 of the Land Code of Ukraine), logical-legal method (for formulating proposals for legislative improvement of the institution of acquisitive prescription for land plots).

Results. In this article, the author analyzes the current legislation of Ukraine and emphasizes that the Land Code and the Civil Code of Ukraine contain different legal models of acquisitive prescription. Despite this, courts sometimes do not distinguish between the key categories of “bona fide acquisition” and “bona fide use” of a land plot. In this regard, there is a need to develop a unified categorical apparatus. There is also a need to establish a clear mechanism for proving the criteria for adverse possession.

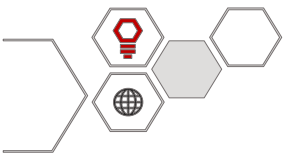
Conclusions. The author draws attention to the fact that Article 119 of the Land Code of Ukraine provides for a general procedure for acquiring ownership of a land plot. In this regard, it is advisable to give such citizens priority in the privatization of land plots, provided that they have not previously exercised their right to free privatization, and to apply a simplified privatization model. The author emphasizes that the institution of acquisitive prescription can be made effective by establishing a rule according to which ownership of a land plot by acquisitive prescription is acquired by a court decision. This is due to the conflict of rights and interests between state authorities, local self-government bodies, and a person who is a long-term actual land user. This approach will contribute to the development of uniform judicial practice and the implementation of Article 119 of the Land Code of Ukraine.

Keywords: acquisitive prescription, land plot, bona fide use, open use, continuous use, acquisition of ownership rights.

Постановка проблеми. Запровадження інституту набувальної давності у національне законодавство пов'язане з прийняттям Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), який передбачив можливість набуття права власності на майно внаслідок тривалого добросовісного володіння. Водночас щодо земельних ділянок законодавець сформував особливу модель правового регулювання. Зокрема, ЦК України містить відсилочну норму, відповідно до якої набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування регулюється спеціальним законом. У разі конкретизації об'єкта, тобто земельної ділянки, законодавець відсилає до норм ЗК України, який містить окрему статтю «Набуття права на земельну ділянку за давністю користування» (набувальна давність). Разом з тим, задекларована можливість набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування не забезпечена ефективним механізмом практичної реалізації. Відсутність спеціального закону та дискреційний характер прийняття рішень уповноваженими органами ускладнюють застосування цього інституту на практиці. Таким чином дана проблема зумовлює необхідність комплексного наукового аналізу правової природи набувальної давності у земельному праві та розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавчого регулювання і практики його застосування.

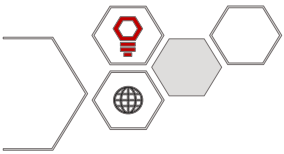
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після прийняття ЗК України у 2001 році питання набувальної давності опинилося у фокусі уваги як теоретиків, так і практиків. Зокрема, цій проблематиці присвячені праці Мірошніченка А.М., Марусенка Р.І., Рибалка К.В., Шульги М.В., Ільківа О.В., Маньгори Т.В. та інших науковців. На рівні дисертаційного дослідження проблематику набуття права власності на підставі набувальної давності у 2021 році досліджувала Зубачик Н. Б. Водночас сучасний стан правового регулювання та правозастосування у сфері набувальної давності на земельну ділянку в Україні потребує подальших теоретичних досліджень. Це зумовлено

наявністю прогалин у законодавстві, нестабільністю судової практики та відсутністю системного доктринального підходу до вирішення відповідних питань. Це об'єктивно визначить актуальність подальших наукових розвідок.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на незначну кількість теоретичних напрацювань і судової практики щодо застосування ст. 119 ЗК України, низка проблем залишається невіршеною. По-перше, існують колізії між цивільно-правовою та земельно-правовою моделями набувальної давності. У ЦК України йдеться про добросовісне володіння, тоді як у ЗК України - про добросовісне користування, що зумовлює різне розуміння правової природи цього інституту. По-друге, відсутнє легальне визначення ключових категорій, зокрема: «добросовісність користування», «відкритість користування», «безперервність користування», що призводить до неоднакового застосування норм права та формування суперечливої судової практики. По-третє, сама ідея набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування фактично нівелюється, оскільки законодавством не покладено обов'язку на органи державної влади та органи місцевого самоврядування передавати земельну ділянку у приватну власність навіть за наявності всіх передбачених законом умов давності. По-четверте, неврегульованим залишається сам процесуальний механізм набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування.

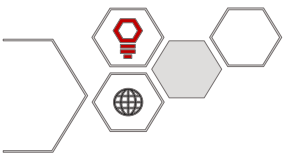
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є проведення системного науково-практичного аналізу особливостей правового регулювання інституту набувальної давності на земельні ділянки, з'ясування основних проблем правозастосування, зокрема колізій і прогалин, а також розроблення аргументованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики реалізації механізму набуття права власності на землю за давністю користування.

Виклад основного матеріалу дослідження. ЗК України, який набрав чинності 1 січня 2002 року, вперше закріпив низку принципово нових положень, раніше невідомих земельному законодавству. Серед таких новел особливе місце посідає інститут набувальної давності, тобто набуття права на земельну ділянку внаслідок **тривалого** добросовісного користування нею. Інституту набувальної давності присвячено лише одну статтю 119 ЗК України, при цьому закріплена в ній правова конструкція істотно відрізняється від регулювання, передбаченого нормами ЦК України щодо набувальної давності на нерухоме майно. Зокрема, відповідно до положень ЦК України, набувальна давність розглядається як підстава набуття права власності на нерухоме або рухоме майно особою, яка не є його власником, але добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито та безперервно володіти ним як своїм: нерухомим майном — протягом десяти років, а рухомим — протягом п'яти років, якщо інше не встановлено законом [1]. Водночас зазначена стаття фактично виключає можливість застосування цих положень до правовідносин щодо земельних ділянок.

Земельне законодавство не містить легального визначення поняття «набувальна давність». Із його положень можна з'ясувати лише суб'єктно-об'єктний склад та умови набуття права власності на земельну ділянку за давністю користування. Набуття права за набувальною давністю можливе виключно громадянами України. Інші фізичні та юридичні особи не підпадають під дію положень статті 119 ЗК України і, відповідно, не можуть набувати право власності на земельні ділянки за набувальною давністю [2; 11]. Це логічно, оскільки реалізація цього механізму фактично наближена до механізму безоплатної приватизації земельної ділянки, правом на яку можуть скористатися лише громадяни України.

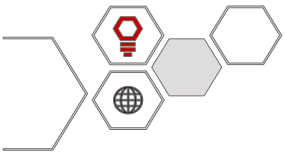
Об'єктом набуття права за набувальною давністю є конкретна земельна ділянка, індивідуалізована на місцевості та така, що перебуває у фактичному

користуванні громадянина України. Відсутність технічної документації на ділянку компенсується формуванням її меж у процесі користування, які не підлягають оспоруванню [15, с. 208]. Поняття «земельна ділянка» закріплено у ч. 1 ст. 79 ЗК України як «частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування та визначеними щодо неї правами» [2]. Отже, об'єктом набуття права власності за набувальною давністю може бути лише сформована земельна ділянка, яка є об'єктом цивільних прав: має визначену площу, межі, встановлені права щодо неї, а також кадастровий номер. Розмір земельної ділянки визначається у межах норм, установлених ЗК України [14, с. 291].

Відповідно до статті 119 ЗК України, інститут набувальної давності застосовується виключно до земель державної або комунальної власності. Це зумовлено тим, що саме до органів державної влади або органів місцевого самоврядування необхідно звертатися з клопотанням про передачу земельної ділянки у власність. Водночас органи влади не можуть розпоряджатися земельними ділянками, які перебувають у приватній власності. Отже, якщо земельна ділянка вже належить конкретній особі та право власності на неї зареєстроване, набуття права власності за набувальною давністю є неможливим.

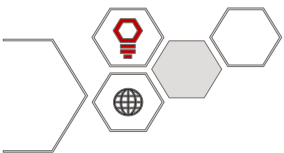
Із змісту ст. 119 ЗК України випливає, що набувальна давність на земельну ділянку є одним із способів набуття права власності на чужу земельну ділянку. Реалізується вона виключно громадянами України за умови їх добросовісного, відкритого та безперервного користування ділянкою протягом п'ятнадцяти років за відсутності документів, що посвідчують право на цю ділянку [2]. Це означає, що земельна ділянка, щодо якої застосовується набувальна давність, повинна мати власника, тобто не бути «нічийною». Юридичний власник (держава або територіальна громада) фіксується у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Деякі дослідники вважають, що право власності за набувальною давністю може виникати лише щодо земельних ділянок без визначеного власника, тобто таких, щодо яких відсутній запис у Державному реєстрі прав на нерухоме майно, або власник відмовився від права власності на майно. Водночас обґрунтованою видається позиція Мірошніченка А.М., який підкреслює, що сучасне земельне законодавство фактично унеможливило існування «безхазяйних» земель, оскільки державна реєстрація однозначно встановлює їхнього власника [7, с. 124-125]. Відповідно, умовою виникнення правовідносин за набувальною давністю щодо земельної ділянки є її первісна належність певному власникові, право якого належним чином підтверджене.

Фактичне користування (володіння) земельною ділянкою на підставі набувальної давності повинно відповідати загальним умовам: добросовісності, відкритості, безперервності, а також відсутності документів, що підтверджують наявність у громадянина прав на цю земельну ділянку (постанова Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 201/12550/16-ц) [9]. Водночас ЗК України не містить легального визначення понять «добросовісність користування», «відкритість користування» та «безперервність користування». Судова практика й доктрина земельного права також не виробили вичерпних підходів до їх тлумачення. Проблематика визначення добросовісності користування залишається актуальною, оскільки ця категорія широко використовується у нормативно-правових актах України, однак відсутність її легального визначення зумовлює необхідність доктринального осмислення та формування єдиних підходів до розуміння.

Добросовісність фактичного землекористування є однією з найважливіших умов набувальної давності. Аналізуючи судову практику, слід звернути увагу на те, що судові рішення, пов'язані із застосуванням інституту набувальної давності, акцентують увагу на категорії «добросовісного заволодіння» нерухомим майном. Натомість стаття 119 ЗК України закріплює

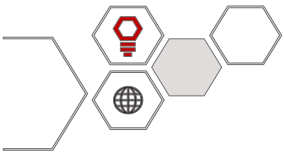

інший підхід, передбачаючи саме тривале добросовісне користування земельною ділянкою.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «добросовісність». Добросовісність користування земельною ділянкою полягає в тому, що особа протягом п'ятнадцяти років не вчиняє дій, спрямованих на перешкоджання власнику в реалізації його права власності на відповідну земельну ділянку [10]. Зміст поняття «добросовісність користування» доцільно розкрито в рішенні Тисменицького районного суду Івано-Франківської області 2021 року. У цьому рішенні добросовісність пов'язується зі сплатою земельного податку (орендної плати) та з таким способом використання землі, що не порушує прав і законних інтересів суміжних землекористувачів або власників земельних ділянок [4]. Крім того, ознакою добросовісності може бути звернення особи до уповноваженого органу із заявою про закріплення за нею земельної ділянки. Хоча сплата податкових платежів не є правовстановлюючим документом, вона може слугувати доказом відкритого та сумлінного користування землею.

Отже, у питанні добросовісності користування доцільно окремо звертати увагу на момент ініціації користування земельною ділянкою та на період її безперервного використання. Важливо, що земельна ділянка повинна мати власника, зареєстрованого в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Логічно, що саме цей власник ухвалює відповідне рішення (наказ, розпорядження), яке слугує підставою для нарахування та сплати земельного податку за фактичне користування земельною ділянкою.

Відкритість фактичного користування передбачає, що землекористувач не приховує своєї діяльності від третіх осіб, а інформація про використання земельної ділянки є відомою уповноваженим органам, які при цьому не ініціюють питання щодо самовільного зайняття земельної ділянки або порушення вимог земельного законодавства [10]. У такому випадку

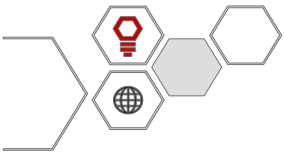

користування земельною ділянкою включає не лише фактичне панування над нею, а й можливість господарського використання, отримання плодів і доходів. Водночас користування має здійснюватися від власного імені, а не в інтересах або за дорученням іншої особи.

Безперервність користування означає, що земельна ділянка протягом не менше ніж п'ятнадцяти років не припиняла фактичного використання та перебувала у постійній експлуатації [13, с. 120]. Отже, користування повинно бути тривалим і безперервним. Водночас фактичне користування земельною ділянкою може визнаватися безперервним і в разі, якщо перерви у її використанні зумовлені характером експлуатації. Наприклад, безперервним слід вважати використання земельної ділянки сезонного характеру, яке здійснюється через певні проміжки часу, але відповідає її цільовому призначенню [4, с. 85].

За загальним правилом, закріпленим у ЗК України, а також в інших актах земельного законодавства, норми не мають зворотної дії в часі. Водночас існують особливості їх застосування до триваючих правовідносин. Право на набуття земельної ділянки за давністю користування виникає після спливу п'ятнадцятирічного строку такого користування. У листі Верховний Суд України від 29 жовтня 2008 року № 19-3767/0/8-08 зазначено, що відповідна норма набула практичного механізму реалізації з 1 січня 2017 року відповідно до пункту 1 розділу IX «Прикінцеві положення» ЗК України [8, с. 30-31]. Такий підхід обґрунтовується тим, що Кодекс набрав чинності у 2002 році, а отже, передбачений п'ятнадцятирічний строк сплив 01.01.2017 року.

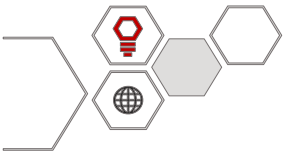
Відсутність будь-якого з наведених елементів (добросовісності, відкритості, безперервності користування) виключає можливість набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю. Наявність їх сукупності є підставою для звернення громадянина до уповноваженого органу

виконавчої влади або органу місцевого самоврядування із заявою про оформлення права власності.

Судова практика в Україні демонструє обмежене застосування інституту набуття права власності на земельні ділянки за давністю користування. У рамках набувальної давності громадянин України, який не має відповідного правового титулу, фактично здійснює повноваження власника, користуючись земельною ділянкою без правовстановлюючих документів. За висновками Верховного Суду України, наявність у володільця юридичного титулу унеможлиблює застосування набувальної давності. Разом з тим, документами, що можуть слугувати доказами добросовісності, відкритості та безперервності користування земельною ділянкою протягом п'ятнадцяти років, є: заяви від свідків, які підтверджують безперервність користування земельною ділянкою відповідно до її площі та цільового призначення; платіжні документи про сплату земельного податку або орендної плати; архівні витяги з рішень (наказів, розпоряджень) про надання, виділення або закріплення земельної ділянки, а також нотаріальні копії таких рішень; витяги із шнурової книги; акти встановлення меж земельної ділянки тощо [12]. Таким чином, початок користування земельною ділянкою за наявності певної правової підстави може визнаватися добросовісним.

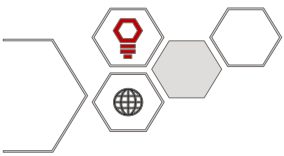
Складність застосування ст. 119 ЗК України полягає в тому, що законодавець акцентує увагу саме на **давнісному користуванні** земельною ділянкою, а не на давнісному володінні нею. Давнісне користування означає, що громадянин України фактично використовує чужу земельну ділянку протягом визначеного строку, однак не наділяється правом розпорядження нею. Отже, положення статті, що передбачає «давність» користування, не створює суб'єктивного права на обов'язкове набуття земельної ділянки у власність. Воно лише надає підставу для розгляду питання компетентним органом, рішення якого має дискреційний характер.

Право користування чужою земельною ділянкою за загальним правилом виникає на підставі волевиявлення власника. У цьому контексті постає питання: чи необхідний дозвіл органів виконавчої влади або місцевого самоврядування для користування земельною ділянкою за набувальною давністю? Це одне з найбільш дискусійних питань. Теоретично отримання спеціального дозволу не є обов'язковим. Водночас на практиці самовільне заняття земельної ділянки не може призвести до набуття права власності за давністю користування, оскільки судова практика розмежовує добросовісне володіння та користування та самовільне зайняття земельної ділянки.

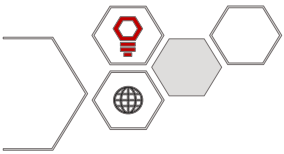
Користування земельною ділянкою може бути законним або незаконним. Правомірне користування землею здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства та гарантується державою. Особи, які не є власниками земельної ділянки, можуть користуватися нею лише за наявності належним чином оформленої згоди власника або іншої правової підстави. Незаконне користування земельною ділянкою охоплює будь-яке використання землі без відповідної правової підстави або з порушенням вимог закону. Відповідно до ЗК України, право користування земельною ділянкою виникає лише на підставі та у порядку, передбачених законом (наприклад, на підставі рішення органу влади, договору оренди, державної реєстрації тощо); у разі їх відсутності користування вважається неправомірним.

Основними формами незаконного користування є самовільне зайняття земельної ділянки, порушення цільового призначення землі та інші подібні дії. Статті 211–212 ЗК України визначають межу між правомірним добросовісним користуванням, яке потенційно може бути підставою для застосування інституту набувальної давності (ст. 119), та протиправним самовільним зайняттям, що виключає можливість набуття права власності за давністю користування [2]. Не кожне користування земельною ділянкою без оформлених документів є незаконним. Наявність рішення компетентного

органу про передачу земельної ділянки в користування не створює автоматично права користування, але є обов'язковою умовою для потенційного виникнення такого права.

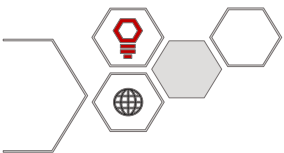
Висновок. Із наведеного вище випливає, що реалізація положення про можливість набуття громадянами права на земельну ділянку за набувальною давністю є складним і багатогранним питанням. На нашу думку, норми ст. 119 ЗК України мали б забезпечити спрощений механізм оформлення прав на земельні ділянки, які тривалий час перебувають у фактичному користуванні. Однак складність тлумачення та практичного застосування цього положення свідчить про фактичну відсутність дієвого механізму реалізації набуття права власності на землю за набувальною давністю. Ми погоджуємося з позицією Мірошніченка А. М. та Марусенка Р. І., які зазначають, що чинне законодавство фактично не передбачає набуття прав на земельні ділянки за набувальною давністю [6, с. 99]. Адже «давність користування» не надає жодних переваг чи пріоритету при передачі земельної ділянки у власність. Вирішення цього питання здійснюється на розсуд органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування. Водночас позитивним є те, що особа вже фактично користується визначеною земельною ділянкою. Звернення на загальних підставах із метою приватизації землі часто ускладнюється відсутністю вільних земельних ділянок. У зв'язку з цим постає питання щодо доцільності існування інституту набуття права власності на земельні ділянки за давністю користування. Вважаємо, що такий інститут у земельному праві має право на існування. З огляду на практику, що склалася після прийняття ЗК України, значна кількість громадян України «відповідно до даних земельно-кадастрових книг» населених пунктів, фактично користується земельними ділянками, добросовісно сплачує земельний податок і сприймає їх як свої, не маючи належних правовстановлюючих документів.

Для запровадження ефективного механізму набуття права власності на земельну ділянку за набувальною давністю необхідно внести відповідні зміни до чинного земельного законодавства України та виробити єдину судову практику застосування цього інституту. Крім того, доцільно передбачити для таких громадян пріоритетність у приватизації земельної ділянки за умови, що вони раніше не скористалися правом на безоплатну приватизацію. Ми також вважаємо, що інститут набувальної давності можна зробити дієвим, зокрема шляхом встановлення положення про те, що право власності на земельну ділянку за набувальною давністю набувається за рішенням суду. Це пояснюється тим, що наявність власника – держави або територіальної громади – може створювати ризик конфлікту прав та інтересів. У такому випадку судова процедура дозволяє формалізувати порядок набуття права власності, об'єктивно оцінити фактичне використання земельної ділянки та забезпечити захист прав усіх зацікавлених сторін: як юридичного власника, так і фактичного землекористувача.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#n469> (дата звернення : 22.12.2025)
3. Рішення Тисменицького районного суду Івано-Франківської області від 01.12. 2021 року у справі № 352/2555/19. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/courtdocument/101714422> (дата звернення : 22.12.2025)

4. Шульга М.В. Особливості набувальної давності на земельну ділянку. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2002. Вип. 3. С. 81-86.

5. Ільків О. В. Право володіння як передумова набуття права власності за набувальною давністю. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 6. С. 44–48. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-1.8>.

6 Марусенко Р. Проблеми набуття права власності на землю за набувальною давністю. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 60. С. 93-105.

7. Мірошніченко А. М. Земельне право України : підручник. 2-ге видання, допов. і перероб. Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 678 с.

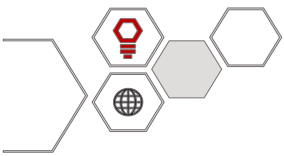
8. Рибалко К. Приватизація земельної ділянки за набувальною давністю – реальна, але в загальному порядку. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2019. № 4 (52). С. 30-33.

9. Постанова Верховного Суду від 04.07.2018 у справі № 201/12550/16-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>. (дата звернення : 23.12.2025)

10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 15 травня 2019 року у справі № 729/ 608/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення : 23.12.2025)

11. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 25 лютого 2020 року у справі № 904/2180/19 Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/88026970?fbclid=IwAR1RQ3tOSZfBivpu8y3Ra5otl4IWZjP0EPR1d3F9aRlhi_KtJEBcIdjZNRs (дата звернення : 22.12.2025)

12. Про затвердження Положення про порядок набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність) на території міста Хмельницького : рішення міської ради від 26.07.2017 року. URL:

<https://old.khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-poryadok-nabuttya-prava-na-zemelnu-dilyanku-za-davnistyu> (дата звернення : 16.12.2025)

13. Гринько С. Д., Сердечна І.Л. Безперервність володіння чужим майном як умова набуття права власності за набувальною давністю. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 115-120. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.19>

14. Сокол М. В. Особливості застосування спрощеного механізму приватизації земельних ділянок. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 287-293. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.45>

15. Сокол М.В. Набувальна давність як підстава для реалізації спрощеного механізму безоплатної приватизації земельних ділянок. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 203-209. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.27>.